

IZVJEŠĆA SA ZNANSTVENIH SKUPOVA - CONFERENCE REPORTS

3. hrvatski geološki kongres, 29. rujan – 1. listopada 2005., Opatija

Od 29. rujna do 1. listopada 2005. godine održan je 3. hrvatski geološki kongres s međunarodnim sudjelovanjem. Ovo najveće okupljanje znanstvenika, stručnjaka i gospodarstvenika s područja geologije održava se svake pete godine, te je nakon 1995. u Opatiji te 2000. u Cavtatu i ove godine odabrana Opatija kao domaćin. Kongres su organizirali Hrvatsko geološko društvo, Hrvatski geološki institut, Prirodoslovno-matematički fakultet (Zagreb), Rudarsko-geološko-naftni fakultet (Zagreb) i INA-Industrija nafte d.d., a pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva RH i Sveučilišta u Zagrebu.

Usporedno s geološkim kongresom, održan je i 7th Workshop on Alpine Geological Studies, u istoj organizaciji. Prema evidenciji organizatora, ukupno je na oba skupa bilo 270 sudionika iz 14 zemalja (Albanija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Francuska, Hrvatska, Italija, Izrael, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Slovačka, Slovenija, Srbija i Crna Gora te Švicarska). U okviru Kongresa prijavljeno je 138 radova, od kojih je 70 predstavljeno usmeno, dok su ostali prezentirani u obliku postera. Alpine Workshop je participirao s još 55 radova.

Kongres je započeo pomno odabranim, ciljanim plenarnim izlaganjima o današnjem položaju geologije u sustavu školstva (*Durn, Palinkaš: Geologija u suvremenim procesima obrazovanja od osnovne škole; Što će se promijeniti tzv. Bolonjskom deklaracijom*), o suvremenoj problematici struke (*Brkić, Pollak: Problematika suvremene hidrogeologije i inženjerske geologije u Hrvatskoj*), najnovijim uspjesima hrvatske geologije (*Križ, Foršek, Ivković, Lučić: Otkriće ugljikovodika u Siriji – karbonski, permski i trijaski naftno-geološki sustavi*) te o zaštiti geološke baštine (*Radonić: Hrvatska u kontekstu zaštite europske i svjetske geološke baštine*). Ostali su radovi bili razvrstani unutar tri kongresna odjeljka, odnosno teme, a to su Geologija, Geološko inženjerstvo te Slobodne teme iz područja geoznanosti. Već takvi tematski široki odjeljci ukazuju da gotovo nije bilo teme iz područja geologije (u najširem smislu) koja nije bila dotaknuta.

U okviru terenskog dijela kongresa održane su i dvije dvodnevne pretkongresne ekskurzije – jedna s naglaskom na biostratigrafiju, paleontologiju i tektoniku Krških Dinarida i druga vezana za mineralne sirovine sjeverne Hrvatske. Tema jednodnevne postkongresne ekskurzije bila je hidrogeologija i inženjerska geologija Krških Dinarida.

Organizacija kongresa je, kao i oba puta do sada, bila na zavidnoj razini, a kvalitetu su dodatno potvrdile i tri publikacije tiskane prije kongresa – Knjiga sažetaka (ur.: I. Velić, I. Vlahović, R. Biondić), Vodič ekskurzija (ur.: R. Biondić, I. Vlahović, I. Velić) te Alpine Workshop Abstract Book (ur.: B. Tomljenović, D. Balen, I. Vlahović). Posebno je kvalitetan i koristan Vodič ekskurzija, prilično detaljan te bogat grafičkim priložima i referencama.

Iako je geologija kao znanost i struka slabije poznata široj javnosti, pa i često neopravdano marginalizirana, takav kongres pokazuje da u Hrvatskoj postoji kvalitetna podloga i znanstveno-istraživački potencijal, međutim, prijeko je potrebno poraditi na senzibilizaciji javnosti kad je riječ o obrazovanju, upravnim strukturama, pa i sve popularnijoj turističkoj valorizaciji bisera naše geološke baštine. Nadajmo se da se na sljedećem kongresu, koji ne bi trebalo čekati još pet godina, neće raspravljati o problemima, već o uspjesima na ovim poljima.

Maša Surić

1. posvetovanje slovenskih geomorfologov, 21. – 23. listopada 2005., Pohorje

Geomorfološko društvo Slovenije (www.geomorfolosko-drustvo.si) organiziralo je ovaj skup u Gorenju pri Zrečah na Pohorju 21.-23. listopada 2005. Među pedesetak sudionika iz Slovenije i Češke, iz Hrvatske su došli prof. dr. Andrija Bognar, Neven Bočić i Nenad Buzjak.

Nakon okupljanja u petak ujutro skup je počeo poludnevnom ekskurzijom čija su tema bile geomorfološke značajke vršnog dijela Pohorja (Rogla, 1517 m) u čijoj građi prevladavaju tektonski poremećene metamorfne stijene, s posebnim naglaskom na periglacialne pojave iz razdoblja pleistocena. To danas uravnjeno i šumovito područje sa brojnim ski liftovima i turističkim objektima u pleistocenu je bilo iznad granice šume, izloženo snažnom površinskom trošenju i periglacialnom oblikovanju reljefa. Vrlo zanimljivi tragovi tog razdoblja su "nivacijske krnice" i morene koje još uvijek predstavljaju zanimljiv izazov istraživačima. Poslijepodne je, nakon službenog otvaranja, održano pet pozvanih predavanja. Nakon večere program je nastavljen kratkim predavanjima, njih šest.

Subotnja ekskurzija bila je u Bistriškom grabenu kraj Slovenske Bistrice gdje smo nastavili upoznavati geologiju i geomorfologiju Pohorja. Pješački naporna tura kroz dolinu rječice Bistrice s malo vremena za predah bila je odlična prilika za upoznavanje geološkog sastava (gnajs, amfibolit, grandiorit, mramor itd.). U dijelu sutjeske posjetili smo i kop tzv. rimskog kamenoloma gdje se vadio mramor pa je nastala umjetna šupljina u čijim su pukotinama i duž ploha u naslagama dobro vidljivi tragovi okršavanja i sedimenti koje je voda donijela s okolne površine. Poslijepodnevni program bio je rezerviran za četiri predavanja. Među predavačima je bio i prof. dr. Andrija Bognar koji je u uvodu govorio o položaju geomorfologije u geoznanostima, a zatim je održao predavanje "Geomorfološka regionalizacija gorsko-zavalske makroregije SZ Hrvatske". Nakon bloka predavanja razvila se zanimljiva i duga diskusija koju je potaknuo svojim razmišljanjima iznesenim prije predavanja. Večernji program bio je rezerviran za predstavljanje postera. Među ostalima, N. Bočić je imao poster "U speleološkim objektima Velebita dokazi njegove oledbe?" na kojem je pokazao primjere iz jama Velebita za koje se, na temelju sedimenata pronađenih u njima i geomorfoloških istraživanja, pretpostavlja da im je geneza vezana za oledbu Velebita. N. Buzjak je predstavio poster na kojem je bio koautor s dr. Mladenom Pahernikom "Digitalna geomorfološka karta Žumberačke gore u mjerilu 1:100 000". Prikazana je metodologija izrade geomorfološke baze podataka kao podloge za GIS analizu i digitalnu geomorfološku kartu te osnovne rezultate geomorfoloških istraživanja Žumberka. Nakon službenog dijela programa nastavljeno je druženje.

Zadnji dan skupa, u nedjelju, ekskurzija nas je odvela u dva različita područja. Prvo smo posjetili Hudu Luknju i krško područje Tisnika. Kanjon Huda Luknja najuži je dio doline Pake sjeveroistočno od poznatog rudarskog gradića Velenja. Kanjon je oblikovan u trijaskim vapnencima i dolomitima te miocenskim klastičnim naslagama. Tu smo posjetili ulazni dio 2175 m dugog spiljskog sustava Huda luknja - Lisičnica, spilje Špehovku poznatu po ostacima spiljskog medvjeda i Pilancu. Nastavak ekskurzije je bio u zoni Periadriatskog rasjeda kod Velenja koji je jedna od najmarkantnijih struktura u Alpama duga oko 700 km i dijeli južne od zapadnih, srednjih i istočnih Alpa. Upoznali smo se s geološkim i geomorfološkim značajkama tektonske udoline Velenjskog bazena čiji nastanak se objašnjava složenim procesima duž Šoštanjskog rasjeda. Zanimljivo je bilo vidjeti i slijeganje terena iznad rovova velenjskog rudnika u čijoj je zoni zbog opasnosti od urušavanja ograničeno kretanje pa su organizatori za nas morali ishoditi posebnu dozvolu.

Skup je bio organiziran na visokoj razini. Nadamo se da će predavanja i poster biti objavljeni u zborniku jer su izložene teme bile vrlo kvalitetne i primjenjive ne samo za slovenske, već velikim dijelom i za hrvatske stručnjake. Uspostavljeni su novi kontakti koji, nadamo se, vode još tjesnijoj i kvalitetnijoj suradnji slovenskih i hrvatskih geomorfologa i speleologa.

Nenad Buzjak

Znanstveno-stručni skup istraživača krša Žumberačke gore, 15. listopada 2005., Bregana

U organizaciji Speleološkog kluba Samobor, te sa suorganizatorima Parkom prirode Žumberak – Samoborsko gorje i Hrvatskim geografskim društvom – Zadar, 15. listopada 2005. održan je u Bregani kraj Samobora *Znanstveno-stručni skup istraživača krša Žumberačke gore*. Povod za organiziranje ovog skupa bilo je obilježavanje 5. godišnjice Speleološkog kluba Samobor i 30. godišnjice organizirane speleologije u Samoboru. Održavanje skupa pomogli su Grad Samobor, Zagrebačka županija, Turistička zajednica Zagrebačke županije, Zajednica tehničke kulture Grada Samobora, Zajednica tehničke kulture Zagrebačke županije, Komisija za speleologiju HPS-a i Turistička zajednica Grada Samobora.

Namjera je organizatora bila da se na jednom mjestu okupe i povežu te razmijene iskustva istraživači različitih struka povezani istim prostorom istraživanja, i da dobiveni rezultati, uz ostalo, budu poticaj vlastima i mjerodavnim institucijama za budući rad, adekvatnu zaštitu i pravilno vrijednovanje prirodnih i kulturnih bogatstava ovog prostora, u korist njegova očuvanja u prirodoslovnom, demografskom i gospodarskom smislu.

Skupu je prisustvovalo 63 prijavljenih i još desetak neprijavljenih sudionika iz Hrvatske i Slovenije. U okviru 17 usmenih izlaganja i 3 postera obrađene su gotovo sve teme koje se mogu vezati za krš Žumberačke gore, od geologije, hidrogeologije i geomorfologije preko fizike, geoekologije, speleologije i biospeleologije pa do arheologije i povijesti Žumberka i Gorjanaca. U sklopu Skupa održana je i izložba fotografija snimljenih u žumberačkim spiljama i jamama autora S. Minihofera, N. Buzjaka i D. Paara, a postavljena je i speleološka karta Žumberka te poster o geomorfološkom fenomenu Medjame u Samoborskom gorju, uništenom odlaganjem otpada. Skup je zatvoren impresivnom multivizijskom prezentacijom poznatoga slovenskog speleofotografa Marka Pršine pod naslovom Krški svijet Dolenjske.

Sudionicima je na samom skupu bio dostupan Zbornik sažetaka, dok je Zbornik radova u pripremi i obuhvatit će većinu predavanja iznesenih na skupu. Do daljnjega se sažetci izlaganja mogu pročitati na web stranicama Speleološkog kluba Samobor <http://www.speleo-klub-samobor.hr/skup.htm>.

Hrvatska, kao zemlja klasičnog krša, na žalost se ne može pohvaliti pretjeranom znanstveno-stručnom aktivnošću na području istraživanja krša, barem kad su u pitanju javni stručni i znanstveni skupovi, te je jedno ovakvo okupljanje doista hvale vrijedan potez na kojem najviše možemo zahvaliti inicijatoru Nenadu Buzjaku, prof., geografu i speleologu, mr. sc. Biljani Janev Hutinec, stručnoj voditeljici u parku prirode te djelatnicima toga parka. S druge strane, razmjerno velik broj raznovrsnih radova, vezan za geografski ne tako veliko područje, svakako je odraz iznimne aktivnosti djelatnika Parka prirode i SK Samobor, no dobrim je dijelom tome pridonijela i blizina Zagreba gdje je, ipak, koncentrirana znanstvena populacija. Naime, malo je područja hrvatskog krša koja su istražena s gotovo svih aspekata i ovaj skup trebao bi biti poticaj da se na ovakav način pristupi istraživanju i ostalih područja.

Maša Surić

Stručno-znanstveni skup *Zavičajno blago u funkciji razvoja Zabiokovlja*, 29.-30. rujna 2005., Imotski

29. i 30. rujna 2005. u Imotskom se održao interdisciplinarni stručno-znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom *Zavičajno blago u funkciji razvoja Zabiokovlja*. Organizatori skupa bili su Udruga za očuvanje zavičajne baštine Slivno, Grad Imotski i Općina Runovići, dok su suorganizatori bili Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju Sveučilišta u Zadru, Splitsko-dalmatinska županija, Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije i Turistička zajednica grada Imotskog. Potrebno je istaknuti da je do ostvarenja cjelokupnog projekta došlo pod vodstvom prof. dr. sc. Anđelka Mrkonjića, koji je rođen u Slivnu, u Općini Runovići, te je na ovaj

način pokušao pridonijeti boljem poznavanju i budućem razvitku svog rodnog kraja. Anđelko Mrkonjić izvanredni je profesor na Odjelu za pedagogiju Sveučilišta u Zadru te je ujedno i pročelnik Odjela.

U radu skupa sudjelovala su 24 izlagača iz Hrvatske, Slovenije, Italije i Poljske. Posebno je važno naglasiti interdiciplinarnost skupa jer je tema Zabiokovlja sagledana s više različitih stajališta: geografskog, ekonomskog, turističkog, pedagoškog, etnografskog, arheološkog, itd. S obzirom na tematiku radove možemo podijeliti u dvije skupine. Prva skupina nosi tematski naziv *Zavičajno blago* te se može razvrstati u dvije podskupine – prirodni fenomeni i civilizacijske stečevine (generacijska baština). Druga skupina radova odnosi se na razvojni potencijal Zabiokovlja koji u odnosu na prvu skupinu predstavlja zavisnu varijablu te se u njoj nalaze radovi raznovrsne tematike (gospodarstvo, ekonomija, geografija, turizam, obrazovanje, itd.). U prva dva rada u Zborniku dan je geografski prikaz Zabiokovlja, njegovih prostornih granica, gravitacijskog područja te demogeografskih značajki koje uvelike određuju buduću razvitak kraja.

Kao što govori i sam naziv skupa, najveći broj radova odnosio se na temu zavičajnog blaga u funkciji razvoja Zabiokovlja, iako je predstavljen model razvoja moguće primijeniti na geografski širem prostoru. Dio izlaganja odnosio se na aktualnu prometnu tematiku vezanu uz izgradnju tunela Sv. Ilija kroz Biokovo kako bi se što bolje povezala obala i unutrašnjost, što bi omogućilo otvaranje novoga turističkog tržišta na prostoru Zabiokovlja. Tijekom skupa posebno je istaknuta činjenica da se prostor Zabiokovlja smjestio na teritoriju dviju država, Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te da se sva razvojna rješenja moraju donositi u skladu s integralnim razvojem prostora obiju država.

Terenski dio skupa obuhvatio je posjet novootvorenoj Etnografskoj zbirci Slivno, smještenoj u zaseoku Mrkonjići, koja je nastala kao rezultat dugogodišnjeg rada prof. dr. sc. Anđelka Mrkonjića. Zbirka sadrži više stotina eksponata od drva, gline, tkanine i metala koji svjedoče o načinu života na prostoru Zabiokovlja i predstavljaju posjetiteljima bogatu kulturnu ostavštinu toga kraja. Osim posjeta etnografskoj zbirci sudionici skupa obišli su prirodne fenomene Crvenog i Modrog jezera. Sadržaj terenskog dijela omogućio je sudionicima skupa da se bolje upoznaju s prostorom Zabiokovlja te s osnovnim prirodno-geografskim kao i društveno-geografskim značajkama prostora.

Na skupu je predstavljena i knjiga prof. dr. sc. Anđelka Mrkonjića i prof. dr. sc. Zlatka Miliše *Sociopedagoške teme* o istraživanju različitih disciplina koje se pojavljuju na polju pedagogije i sociologije. Projekt je zaokružen 10. studenoga 2005. u Imotskom predstavljanjem zbornika pod nazivom *Zavičajno blago u funkciji razvoja Zabiokovlja*, koji je tiskan u 1000 primjeraka. Urednik zbornika je dr. Nenad Cambi. Cilj skupa bilo je poticanje razvoja gospodarski nerazvijenog prostora Zabiokovlja s posebnim naglaskom na razvoj selektivnih oblika turizma čiji je razvoj moguće temeljiti na prirodnim resursima i bogatoj zavičajnoj baštini kao komparativnim prednostima. Kao zaključna misao skupa istaknuto je da bi se skup sa sličnom tematikom trebao ponovno održati 2007., zbog interesa brojnih izlagača i sudionika.

Ana Rimanić

PRIKAZI KNJIGA

Josip ROGLIĆ: *Uvod u geografsko poznavanje karata s prilogima iz uvoda u geografiju*, Sabrana djela, Knjiga III., Školska knjiga i Geografsko društvo – Split, Zagreb, 2005., 277 str.

U okviru obilježavanja 100. obljetnice rođenja akademika Josipa Roglića, znamenitoga hrvatskog geografa, izdavač *Školska knjiga* i udruga *Geografsko društvo – Split* objavili su treću knjigu Rogličevih sabranih djela pod naslovom *Uvod u geografsko poznavanje karata s prilogima iz uvoda u geografiju*. Knjiga se sastoji od dva glavna dijela: *Uvod u geografsko poznavanje karata* i *O geografiji općenito*.

Prvi dio knjige, kako je navedeno u bilješki uz *Predgovor*, zapravo čini reprint skripta iz 1977., napisanih za studente geografije Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koja je akademik J. Roglič prvi put priredio još 1963.. Drugi dio knjige čine članci (*Neki osnovni problemi geografije, Geografija i geografi u suvremenom odgoju, Geografija u Hrvatskoj /1945.-1959./, Jugoslavenska geografija između dva kongresa, Prirodne znanosti u JAZU, Prinos geografije misli našeg vremena, Ovdje u svemiru – Naša domovina, Globalni aspekt u nastavi geografije* i *Geografski aspekt degradacije okoliša*) objavljeni u različitim geografskim publikacijama. U oba dijela knjige razvidna je oštromnost Rogličeve geografske misli, koja je aktualna i pola stoljeća nakon objavljivanja njegovih izvornih znanstvenih i stručnih priloga. Akademik Roglič bio je erudit, osoba širokoga znanstvenog i kulturnog pogleda koji je izvrsno poznao funkcioniranje geografskog prostora, a nerijetko i vizionarski predviđao pojedine socio-ekonomske procese koji se odvijaju u fizičko-geografskom kompleksu, kako na globalnoj razini, tako i u domovini. Prilozi o kartografiji i geografiji objavljeni u trećoj knjizi sabranih djela jasno svjedoče o činjenici da je J. Roglič, s metodološkoga gledišta, bio sklon sveobuhvatnim sintezama koje su zatim desetljećima činile temelj razvoja geografije u Hrvatskoj.

U ovom prikazu pozornost je usmjerena prema prvom dijelu knjige, posvećenom kartama i kartografiji. Sve do udžbenika *Opća kartografija* P. Lovrića (1988.) to je bio jedini cjeloviti tekst objavljen u Hrvatskoj o kartografiji, odnosno kompleksnoj problematici razvoja kartografije i o načinu izrade i upotrebe karata te ostalih kartografskih prikaza. Međutim, treba istaknuti da su tijekom druge polovice 20. st. brojni autori (uglavnom geodeti i povjesničari kartografije; I. Kreiziger, B. Borčić, P. Lovrić, N. Frančula, F. Racetin, M. Marković i dr.) napisali više desetaka različitih studija, znanstvenih i stručnih članaka, skripta, udžbenika, monografija i opsežnih enciklopedijskih natuknica o različitim kartografskim temama. U njima su objavljivani izvorni znanstveni rezultati, a interpretirana su i dostignuća iz kartografske znanosti u svijetu što je znatno pridonijelo razvitku i afirmaciji kartografije u sustavu znanosti u Hrvatskoj. Hrvatski kartografi, geografi i geodeti koristili su se i opsežnom sintezom *Kartografija* koju je više autora, od kojih neki i iz Hrvatske, priredilo u nakladi Vojno-geografskog instituta iz Beograda 1974.

Osnovnu ulogu karte (i kartografije) u geografiji J. Roglič je objasnio sljedećim mislima: *Da bi se tim temeljnim sredstvom (kartom – op. JF) dobro koristili u stjecanju znanja i vlastitom izražavanju, geografi moraju poznavati glavna obilježja karata i kritički ih upotrebljavati. Na taj će se način najbolje osposobiti da sudjeluju u izradi karata, što je značajno polje primjene geografskog znanja. Na drugom mjestu dodaje: Karte su pomagalo u geografskom izobražavanju, izvor u izučavanju i sredstvo u istraživanju. "Poznavanje karata" je organski uključeno u geografsku kulturu: ne stječe se definitivno već se mora stalno, kao geografija uopće, dopunjavati.*

Prof. Roglič s geografskog je aspekta obradio složenu problematiku karata, dajući ponajprije uvodni pregled osnovnih matematičko-geografskih značajki Zemlje, glavnoga objekta prikazivanja na kartama te prostora u kojem se odvijaju različiti oblici orijentacije u funkciji odgovarajućih društvenih i gospodarskih aktivnosti. Zanimljivo je da akademik Roglič odbacuje pojam *kartografija* kao neprimjeren (kadšto ga piše u navodnicima), objašnjavajući podužim tekstom takav stav doslovnim prijevodom ("pisanje karata") koji je s gledišta suvremene znanosti o kartama te tehnologije njihove izrade irelevantan. Međutim, na sličan bi se način mogli dovesti u

pitanje i pojmovi geografija, geologija, oceanografija, hidrografija i sl. jer ni njihovi doslovni prijevodi ne odgovaraju objektima i suvremenoj metodologiji istraživanja tih znanstvenih disciplina. J. Roglić je, dakle, doveo u pitanje pojam kartografija, općeprihvaćen u svijetu od 1849. kad ga je prvi upotrijebio portugalski povjesničar geografije Manuel Francisco de Barros e Sousa (vikont de Santerém) u svom djelu *Essai sur l'histoire de la cosmographie et de la cartographie*. Autor skripta nije predložio "zamjenski" pojam. Očito su priređivači reprinted skripta poradi navedenoga, po ocjeni dolje potpisanog prikazivača sasvim nepotrebno, izbacili riječ *kartografija*. S današnjeg gledišta čini se da je Rogličevo nespretno taktiziranje oko pojma i, što je još važnije, uloge kartografije u sustavu znanosti, uz ostalo, bio jedan od razloga višedesetljetnog procesa kidanja tradicionalnih, sasvim logičnih, čvrstih veza između geografije i kartografije u Hrvatskoj. Bez obzira na vrlo važnu ulogu geodezije, koja je u suvremenim uvjetima, poglavito s tehničkog aspekta, izrazito naglašena, nikako se ne smije previdjeti ili zaboraviti da je kartografija zapravo nastala i razvila se u okrilju geografije! Dovoljno je navesti da su vodeće europske kartografe 17. i 18. st. (primjerice N. Sanson, G. De L'Isle, J. B. Homann, G. M. Seutter i dr.) suvremenici nazivali geografima (čak su imali titule kraljevskih i carskih geografa), da su topografske karte od 18. st. izrađivali vojno-geografski instituti, a izmjeru predvodili službeni državni geografi (npr. Thomas Hutchins /1730.-1789./ imao je službenu titulu *Geographer of the United States of America*).

Matematičko-geografski uvodnik skripta temelji se ponajprije na reinterpetaciji pisane građe i reprodukciji grafičkih prikaza iz različitih publikacija objavljenih do Drugoga svjetskog rata koje uglavnom nisu referirane (primjerice, *Opća geografija* Vida Balenovića objavljena u Zagrebu 1923.). Na žalost u tom se dijelu skripta, a tako i ovoga reprint izdanja potkrao velik broj pogriješaka i propusta na što priređivači nisu obratili odgovarajuću pozornost. Budući da su se generacije geografa obrazovale koristeći, uz ostalo, i ta skripta, pogriješke su se utkale i u relevantne udžbenike geografije (zemljopisa) za osnovne i srednje škole, što je izložilo geografiju u Hrvatskoj opravdanoj kritici drugih znanstvenih disciplina (astronomije, geodezije, fizike i sl.).

Evo nekih primjera. Na 26. stranici autor navodi da je putovanje Magellanove ekspedicije oko svijeta "uvjerljiv dokaz" sfernog oblika Zemlje. To naime, nije točno jer su kružna putovanja moguća i oko tijela drugih oblika (npr. oko cilindra i sl.). To ne umanjuje značenje Magellanove ekspedicije jer su njezini sudionici dokazali sposobnost čovjeka da i u nepovoljnim uvjetima slabe tehničke opremljenosti poduzmu i u konačnici, unatoč brojnim ljudskim žrtvama i materijalnim štetama, ostvare velika postignuća na globalnoj razini. Na 29. stranici navodi se francuski znanstvenik "Clairant" koji je sudjelovao u ekspediciji u Latinskoj Americi (Peru) čija je zadaća bila izmjeriti duljinu luka meridijana koji odgovara vrijednosti od 1° geografske dužine. U prezimenu francuskog znanstvenika potkrao se "tipfeler". Njegovo je pravo ime Alexis Claude Clairaut. Na 30. stranici J. Roglić navodi da je geofizičar Lisnac prvi upotrijebio pojam *geoid* (pojam je pri tome nejasno objašnjen). Pojam *geoid* zapravo je prvi upotrijebio i objasnio njemački geofizičar Johann Benedict Listing. Na stranici 56 navodi se pokus koji je pokazao istočno skretanje tijela pri padu, što je bio prvi konkretni dokaz rotacije Zemlje. Autor navodi da je to uradio Guglielmi pri čemu je pogriješno napisao ime talijanskog znanstvenika. Zapravo se radi o svećeniku i znanstveniku čije je ime Giovanni Battista Guglielmini, koji je s gradskog tornja Asinelli u središtu Bologne obavio pokus s kojim je dokazao rotaciju Zemlje. Guglielmini je rezultate objavio u djelu *De diurno terrae motu experimentis physico-mathematicis confirmato opusculum* koji su korjenito izmijenili uvriježenu sliku o (ne)gibanju Zemlje. Na istoj stranici skripta u kojima se objašnjava istočno skretanje tijela pri padu slika je (kao i u originalu) tiskana zrcalno pa (prema uobičajenom geografskom orijentiranju sa sjeverom uz gornji rub) ispada da je skretanje zapadno, a ne istočno. U istom poglavlju o dokazima rotacije Zemlje nedostatan je i za studente nedovoljno objašnjen Foucaultov pokus. U poglavlju o revoluciji Zemlje nije naveden najstariji dokaz koji je slučajno otkrio engleski astronom J. Bradley, a to je aberacija svjetlosti. Uz razmjerno dugo objašnjenje mjerenja visina s pomoću različitih naprava, pa tako i aneroidnoga barometra, odnosno hipsometra, nedovoljna je pažnja posvećena aerofotogrametriji, koja je i u vrijeme pisanja prvoga izdanja Rogličevih skripta, dakle u prvoj polovici 60-ih godina 20. st., bila već znatno razrađena, tehnološki i znanstveno jasno definirana i u praksi često primjenjivana (posebice od Prvoga

svjetskog rata). U poglavlju o izdvajanju listova topografske karte koristi se pojam Gauss-Krügerova mreža, a nigdje se ne navodi da je to "mreža" Gauss-Krügerove projekcije, u Europi najčešće korištene projekcije za potrebe geodetskih izmjera i izrade topografskih karata. Način preslikavanja u Gauss-Krügerovoj "mreži" Roglić poistovjećuje s "transverzalnom Mercatorovom koordinatom". Dakako, nije moguće "način" poistovjećivati s "koordinatom". Budući da matematička konstrukcija Gauss-Krügerove i Mercatorove projekcije ima iste osnove (obje pripadaju skupini konformnih cilindričnih projekcija), to se u britanskoj i američkoj literaturi Gauss-Krügerova kartografska projekcija još naziva i poprečna (transverzalna) Mercatorova projekcija.

Problematičnih sadržaja ima i u objašnjavanju i sistematizaciji različitih metoda geodetske izmjere prostora, a posebno u poglavlju o kartografskim projekcijama. O Rogličevim pogriješcima, propustima i često proturječnim navodima u razradi tih tema u prvom izdanju skripta podrobno je pisao A. Salihović u prikazu objavljenom u sarajevskom časopisu *Geografski pregled* (br. VI., 1962., i. e. 1963., str. 163-173). Roglić je, očito potaknut tom iscrpnom ocjenom svoga rada dio teksta i grafičkih priloga izmijenio i dopunio, ali, na žalost, nije u cijelosti prihvatio objektivne i dobronamjerne Salihovićeve primjedbe. Primjerice, u skupinu horizontalskih ili azimutnih projekcija i u sljedećim je izdanjima uvrštavao i one projekcije koje toj skupini projekcija zapravo ne pripadaju. Autor skripta u popisu literature navodi Borčićevu *Matematičku kartografiju*, objavljenu u Zagrebu 1955., u kojoj su savim jasno sistematizirane sve najčešće korištene kartografske projekcije, ali Roglić se te podjele nije držao. Bez obzira na veze generaliziranja, odnosno uočavanja geografskog sadržaja na kartama s kartografskim projekcijama, nije logično što je autor kartografske projekcije obradio u poglavlju *Generaliziranje*. Kartografske su projekcije dio matematičke osnove karte (uz mjerilo, i geodetsku osnovu, odnosno referentni elipsoid te geodetsku i hidrografsku bazu za mjerenje visina) pa je obrada tih matematičko-kartografskih sadržaja trebala biti vezana uz poglavlje o razvoju spoznaja o dimenzijama i obliku Zemlje i mjerilu karte.

U prilogama su navedeni podatci o "dužini meridijanskih stupnjeva" i "dužine stupnjeva na usporednicama". Premda se u zagradama uz naslov tih priloga navodi izvor (A. H. Robinson), trebalo je navesti za koji se referentni elipsoid ti podatci navode. Osim toga, s matematičkog gledišta nije dobro reći dužina stupnja. Ponajprije, dužina nije mjerna veličina već dio pravca omeđen dvjema točkama. Duljina je mjerna veličina koja se može izražavati u različitim mjernim jedinicama (metrima, laktima, stopama, stadijima, miljama, ligama i dr.), ali ne i u stupnjevim. Stupanj i radijan su mjerne jedinice za mjernu veličinu kut. Dakle, ispravno bi bilo reći (a) duljina luka meridijana koja odgovara vrijednosti kuta od 1° geografske širine te (b) duljina luka paralele (usporednice) koji odgovara vrijednosti kuta 1° geografske dužine. Akademik Roglić na žalost nije dao definicije pojmova geografska dužina i geografska širina, kao ni odgovarajuća objašnjenja meridijana i paralele, što je kasnije dovelo do brojnih pojmovnih nesuglasja.

Bez obzira na navedene propuste, dio sadržaja skripta *Uvod u geografsko poznavanje karata* i danas se može uspješno primjenjivati u nastavi kartografije na studijima geografije na hrvatskim sveučilištima (posebice, poglavlja o geografskom aspektu karata, o tematskim kartama, uočavanju geografskog sadržaja te o aspektima upotrebe analognih topografskih karata) ali s obveznom dopunom novije domaće i inozemne literature o toj znanstvenoj problematici, koja je posljednjih desetljeća u skladu s razvojem znanstvene misli i informatičke tehnologije doživljava korjenite promjene. Dakako, najbolje bi rješenje bilo priređivanje novoga sveobuhvatnog udžbenika (ili neke druge odgovarajuće publikacije) iz kartografije prilagođenog potrebama geografa, a potencijalno i stručnjaka iz geografiji srodnih znanstvenih disciplina, koje se na različite načine bave istraživanjem karata (analogno udžbeniku *Klimatologija za geografe* T. Šegote i A. Filipčić). Uz geografe u izradi takvoga sveučilišnog priručnika u svakom bi slučaju trebali biti angažirani i geodeti (posebice za poglavlja o obliku i dimenzijama Zemlje, geodetskoj izmjeri i kartografskim projekcijama). Još važniji epilog gore ispisanih redaka jest preporuka da se što prije iz temelja redefinira odnos geografije i kartografije te podrobno razjasni i istakne aktivna uloga geografa u procesu izrade te korištenja karata i kartama srodnih prikaza, temelja suvremene geokomunikacije.

Ovom prilikom pohvalio bih prof. dr. sc. Matu Matasa i Marija Mimicu, prof., koji su pokrenuli inicijativu za obilježavanje 100. obljetnice rođenja akademika Josipa Roglića i odradili najveći dio posla u prikupljanju i objedinjavanju njegove pisane riječi u obliku knjiga sabranih djela i priređivanju znanstvenog skupa koji se održao u proljeće 2006. S time su uvelike zadužili sadašnju i buduće generacije hrvatskih geografa, koji će imati priliku brzo i jednostavno doći do temeljnih geografskih djela stvaranih u okrilju zagrebačke geografske škole prevedene njezinim nestorom J. Rogličem. Brojna kvalitetna znanstvena postignuća akademika J. Roglića hrvatski bi geografi trebali slijediti i dalje razvijati, a evidentne pogreške i propuste odbaciti i što prije novim djelima ispraviti i nadopuniti.

Josip Faričić

Tom L. McNIGHT, Darrel HESS: Physical Geography, A Landscape Appreciation, Pearson Prentice Hall, New Jersey, 2005., 605 str.

U nakladi uglednoga američkog izdavača *Paerson Prentice Halla* iz New Jerseya objavljeno je 2005. godine osmo izdanje knjige *Physical Geography, A Landscape Appreciation* autora Toma L. McNighta i Darella Hessa. Prvo izdanje objavljeno je 1984. pa je brojka od 8 izdanja u 21 godinu dovoljan pokazatelj kvalitete ove knjige i njezine popularnosti među čitateljstvom. Novost u ovome izdanju jest i CD-ROM na kojem se nalaze animacije najvažnijih prirodnih pojava i procesa prikazanih u knjizi (primjerice, stvaranje ozonske rupe, nastanak ciklona i anticiklona, različiti geološki procesi, glacijacije, plima i oseka i dr.). Knjiga je namijenjena ponajprije studentima geografije i njoj srodnih znanosti, ali se, zbog opsežnosti i kvalitete građe, njome mogu služiti i znanstvenici, osobito oni kojima su potrebna fundamentalna znanja iz fizičke geografije. Tom L. McNight (1929.-2004.) radio je kao predavač na University of California u Los Angelesu, dok je Darrel Hess zaposlen na City College of San Francisco.

Knjiga je podijeljena na 20 poglavlja koja su raščlanjena na manje cjeline. U većini poglavlja, uz osnovni tekst, nalaze se i dvije izdvojene cjeline *People and Environment* i *Focus* koje detaljnije obrađuju neke dijelove poglavlja za koja su autori smatrali da bi mogla pobuditi jače zanimanje čitatelja. Primjerice, u četvrtom poglavlju, koje nosi naslov *Insolation and Temperature*, u dijelu *People and Environment*, obrađuje se globalno zagrijavanje i efekt staklenika, dok se u *Focusu* objašnjavaju načini mjerenja temperature. Ti dodatci poglavlja mogu se čitati i kao zasebne cjeline, jer su pisani na jednostavan, lako razumljiv način pa ne zahtijevaju detaljno poznavanje građe.

Prva dva poglavlja knjige čine uvodni dio u kojemu se obrađuje pojam geografije, s naglaskom na definiranje okoliša, zatim veličina Zemlje i njezin položaj unutar Sunčevog sustava, stupanjska mreža te rotacija i revolucija Zemlje. Metodologija istraživanja Zemlje prikazana je u drugome poglavlju, gdje se najviše pozornosti posvetilo daljinskim istraživanjima i ulozi geografa u njima. Od trećeg do osmog poglavlja prikazani su struktura i najvažniji procesi u atmosferi. Obradeni su osnovni klimatski elementi, temperatura, tlak i vlaga zraka i njihov utjecaj na okoliš i ljudsku vrstu, dok je osmo poglavlje posvećeno klimatskim zonama i tipovima, a u njemu je najdetaljnije prikazana geografska raspodjela klimatskih tipova prema modificiranom Köppenovu sustavu. Deveto poglavlje obrađuje hidrosferu i sve oblike u kojima se voda javlja na Zemlji, a deseto je poglavlje posvećeno ciklusima biosfere i međudjelovanju između živih organizama i okoliša. Kopnena flora i fauna teme su jedanaestoga poglavlja uz neizbježan prikaz negativnog djelovanja čovjeka na neke biocenoze. Sljedeće poglavlje vrlo se opširno i detaljno bavi tlama, njihovom genezom, sastavom, klasifikacijom i geografskom raspostranjenosti najvažnijih tipova tala. Trinaesto poglavlje predstavlja uvod u proučavanje geomorfoloških i geoloških oblika i procesa, dok su najvažniji endogeni procesi (tektonika ploča, vulkanizam, rasjedanje, boranje i dr.) prikazani u 14. poglavlju. Proces mehaničkog i kemijskog trošenja te fluvijalni procesi obrađeni su u sljedeća tri poglavlja. Iz naše perspektive najzanimljivije je 17. poglavlje, koje obrađuje otapanje stijena i specifičnu kršku topografiju različitih dijelova svijeta. Posljednja poglavlja knjige

posvećena su nekim specifičnim reljefnim oblicima i procesima. Tako je u 18. poglavlju obrađena topografija aridnih područja, 19. poglavlje obrađuje glacijalni reljef, a posljednje, 20. poglavlje, bavi se obalnim prostorom i procesima na njemu.

Na kraju teksta nalazi se i osam dodatka (*appendix*) čiji je sadržaj namijenjen lakšem razumijevanju teksta knjige. U njima su, primjerice, prikazane meteorološke tablice, taksonomija tala, biološka taksonomija, tablica SI sustava i najvažnije web stranice vezane uz fizičku geografiju. Osobito je vrijedan malen, ali iznimno kvalitetan rječnik, koji može biti vrlo koristan i pri čitanju slične literature.

Čitava knjiga iznimno je bogato opremljena s nekoliko stotina grafičkih prikaza i fotografija u boji koje nisu uvrštene radi puke estetike, već s tekstem čine zaokruženu cjelinu i služe za njegovo lakše praćenje i razumijevanje. Posebno treba istaknuti velik broj kartografskih prikaza koji prate većinu grafičkih priloga i fotografija, čime se prikazane pojave i procesi smještaju u odgovarajući prostorni kontekst.

Knjiga *Physical Geography* sveobuhvatan je prikaz najbitnijih elemenata koji formiraju izgled našega planeta i koji su u središtu zanimanja fizičke geografije. Knjiga je pisana jednostavnim, nepretencioznim stilom i jezikom pa može poslužiti širem čitateljstvu jer ne zahtijeva preveliko prethodno znanje, a relativno lako je mogu čitati i oni kojima engleski nije materinski jezik. U situaciji kada u Hrvatskoj nema sličnoga jedinstvenog udžbenika za fizičku geografiju, ova knjiga može poslužiti studentima, ali i nastavnicima, kao dopunski užbenik za geomorfološke, geološke, klimatološke i srodne kolegije.

Robert Lončarić

Australia: The Complete Encyclopedia, Firefly Books Ltd, 2001, 912 str.

Godine 2001., u izdanju Firefly Books Ltd, publicirano je djelo *Australia: The Complete Encyclopedia* u čijoj je izradi sudjelovao niz eminentnih australskih stručnjaka i znanstvenika. Ovo je djelo rezultat njihovih dugogodišnjih istraživanja, tj. sinteza osnovnih znanja vezanih uz prirodne i društvene karakteristike Australije i Antarktike. Knjiga je pisana jednostavnim jezikom, bogato je opremljena iznimno kvalitetnim fotografijama i kartografskim priložima, zbog čega se može preporučiti i kao osnovna literatura studentima geografije. Izdanju je priložen i CD ROM istoga sadržaja s pretraživačem koji znatno olakšava i ubrzava traženje pojedinih pojmova.

Enciklopedija je napisana na ukupno 912 stranica i podijeljena u dva osnovna dijela. Prvi se dio bavi poviješću Australije i sastoji se od sljedeća četiri poglavlja:

I. *The Natural History of Australia* – u prvom poglavlju prezentirana su fizička obilježja Australije, a kao posebna cjelina na desetak je stranica obrađena i Antarktika. Uz osnovne geološke i geomorfološke karakteristike kontinenta, ovo poglavlje detaljno obrađuje jedinstvenu floru i faunu Australije.

II. *The Human History of Australia* – u drugom poglavlju dan je pregled povijesti Aboridžina i kolonizacije kontinenta koju su proveli Europljani. Ovdje su također prezentirana novija tehnološka i znanstvena dostignuća zahvaljujući kojima Australija uspješno razvija svoje gospodarstvo.

III. *Government and The Economy* – treće poglavlje donosi na tridesetak stranica političku povijest Australije, ustroj vlasti, političku podjelu i povijesni razvoj te osnovna obilježja gospodarstva. Australija spada među gospodarski razvijene zemlje svijeta zahvaljujući velikom prirodnom bogatstvu, ali i primjeni dobrih razvojnih modela. Posljednji dio ovoga poglavlja govori o prisutnosti Australije na globalnom tržištu, financijskim ulaganjima te međunarodnoj trgovini.

IV. *Culture and the Arts* – posljednje poglavlje prvog dijela bavi se poglavito važnošću kulturne baštine Aboridžina za razvoj australskog društva. Osim prikaza domorodačke kulture, religije, načina života i aktualnih problema, istaknuto je i značenje multikulturalnosti u ovoj tipično imigracijskoj zemlji. Također je dan kratak pregled novijih likovnih, glazbenih, arhitektonskih i športskih dostignuća po kojima je Australija poznata u cijelome svijetu.

U drugom dijelu enciklopedije obrađene su pojedine države i teritoriji Australije zbog čega je i izvršena podjela na ukupno osam poglavlja (šest država i dva teritorija). Na početku svakog poglavlja nalazi se kratak povijesni razvoj države/teritorija, nakon čega slijede osnovna prirodno i društveno-geografska obilježja. Sva poglavlja nude brojne informacije o njihovim glavnim, a potom i ostalim većim gradovima, a posebno su istaknuti svi turistički atraktivni lokaliteti, zbog čega ova publikacija može poslužiti i kao neiscrpan izvor informacija potencijalnim turistima. Jedina zamjerka ovom jedinstvenom djelu jest to što oskudijeva službenim statistikama. Kako je publicirano iste godine kad je u Australiji proveden posljednji popis stanovnika, jasno je da autorima možda nisu bili dostupni novi statistički podatci, no zasigurno je trebalo više se služiti onima s prethodnog popisa, izvršenog 1996. godine. Umjesto toga, uz podatke o stanovništvu, gospodarske pokazatelje, mineralne resurse i sl. navode se statističke procjene iz različitih godina. Na kraju svakog od ovih posljednjih osam poglavlja nalaze se plan glavnoga grada i detaljne autokarte države/teritorija. Na kraju publikacije, točnije od 849. do 911. stranice, nalazi se indeks u kojem su abecednim redoslijedom navedeni osnovni pojmovi vezani uz Australiju i Antarktiku i brojevi stranica na kojima se oni pojavljuju, što omogućuje lakše snalaženje u ovom prilično opsežnom djelu.

Australija je kontinent specifičan po svojim prirodnim i društvenim obilježjima. Dugogodišnja prostorna izolacija na tom je kontinentu uvjetovala opstanak brojnih životinjskih i biljnih vrsta koje ne žive nigdje drugdje na svijetu. Nadaleko su poznate jedinstvene reljefne forme kao što su Uluru ili Ayers Rock, veliki koraljni greben, pustinje i polupustinje prekrivene spinifeksom, šume eukaliptusa i akacije, zajednice mangrova na sjeveru kontinenta, suha riječna korita i slana jezera. Uz prirodne fenomene, neizostavna su arhitektonska ostvarenja: zgrada opere u Sydneyu, sustav brana, tunela i hidroelektrana u Novom Južnom Walesu poznatiji pod nazivom Shema Snježnog gorja, planski izgrađena Canberra i mnoge druge građevine i gradovi koji simboliziraju modernu Australiju. Razvijeno gospodarstvo koje se dugo temeljilo na razvoju poljoprivrede, posebice ovčarstva, i na eksploataciji rudnih bogatstava, u drugoj polovici 20. stoljeća ušlo je u fazu tercijarizacije te se uz tradicionalne djelatnosti, između ostalog, razvio i turizam. Navedeni prirodni fenomeni te povijesni, demografski i gospodarski razvitak ovog udaljenog kontinenta u hrvatskoj su znanstvenoj i stručnoj literaturi, na žalost, relativno loše zastupljeni. Stoga je ova publikacija, iako pisana na engleskom jeziku, jedinstveno djelo koje može upotpuniti naše znanje o Australiji.

Anica Čuka

Ratko KOVAČEVIĆ: Kapar, Kapar d.o.o., Split, 2005., 155 str.

Knjiga *Kapar* autora Ratka Kovačevića jedinstven je i cjelovit prikaz biljke koja raste samoniklo kao sastavni dio mediteranske makije ili kao ruderalna korovna vrsta na starim kamenim kućama Primorske Hrvatske. Ratko Kovačević rođen je u Kotišini kraj Makarske. Najveći dio radnog vijeka proveo je u HEP – Elektrodalmacija Split, nakon čega se odlučuje na samostalnu karijeru te otvara firmu Kapar d.o.o. koja se bavi poslovima na području inženjeringa elektrotehnike, proizvodnje sadnica ukrasnog i začinskog bilja, osmišljavanja i organiziranja ekologije i programa zdravog življenja u svrhu promidžbenih manifestacija. Ekološki je aktivist i jedan od osnivača udruge Split – zdravi grad, u kojoj je osmislio desetogodišnji program Zeleni, rasevjetani, mirisni i ljepši Split te organizirao projekte pod nazivom Cvijet gradu prijatelju – Cvijet Splitu.

Knjiga se sastoji od 10 poglavlja koja, svako s drugog aspekta, čitatelju predstavljaju kapar. Nakon kratkog uvodnog dijela u kojem autor navodi osnovne razloge koji su ga potaknuli na pisanje knjige (podizanje svijesti i znanja o vrijednostima i mogućnostima razvoja hrvatskoga priobalnog prostora, kulturnoj i graditeljskoj baštini te potrebi njezina daljnjeg očuvanja i njegovanja, razvoj tradicionalnog otočnog proizvoda na prirodan i ekološki način, itd.) slijedi drugo poglavlje u kojem je dan prikaz osnovnih podataka o kaparu. Posebna pozornost posvećena je

prirodno-geografskim uvjetima u kojima kapar uspijeva, ponajprije klimi i tlu. Kapar je dugogodišnja biljka koja raste u obliku grma. Na prostoru Primorske Hrvatske nalazimo ju na zaklonjenim i toplim lokalitetima kao samoniklu biljku na zidinama starih kuća, hridima i kamenu. U onom dijelu kamenjara gdje se nađu manje površine prekrivene zemljom te tamo stoga niknu neke druge biljke, kapara gotovo da i nema. Treće poglavlje odnosi se na upravo sva ta mjesta na kojima se kapar javlja kao samonikla biljka.

Četvrto poglavlje bavi se kultiviranim uzgojem kapara u svijetu i Hrvatskoj. Dok je plantažni uzgoj zastupljen na području južne Italije i dijela Španjolske (Balearsko otočje, Almeria, Murcia), na hrvatskoj obali takav oblik gospodarenja ne postoji. Iako na cijeloj hrvatskoj obali Jadrana postoje idealni prirodni uvjeti za uzgoj kapara, jedino u Sv. Nedjelji, mjestu na otoku Hvaru, ta je biljka u većoj mjeri zastupljena u vrtovima ili kao potkultura na rubovima maslinika i vinograda. U tom poglavlju autor zasebno opisuje i objašnjava probleme vezane uz reprodukciju kapara, kapar u suhozidu, radove na plantaži kapara: pripremu tla, obradu, berbu te tipove nasada. Ovaj dio knjige posebno je koristan za sve one koji se odluče na uzgoj kapara i koji prepoznaju njegovu komercijalnu ili estetsku vrijednost.

Kapar je jedan od neizostavnih začina kad je u pitanju mediteranska kuhinja. Brojna su jela kojima kapar pruža neodoljiv okus, a samo neka od jela tijekom čijeg pripravljanja se koristi kapar, navedena su u petom poglavlju. U šestom poglavlju dan je pregled štetočinja koje mogu ugroziti rast kapara, kao i načini zaštite. Na mjestima gdje kapar raste samoniklo, ne javljaju se značajnije štete od štetočinja jer, kao što je već prije spomenuto, kapar raste na mjestima na kojima se rijetko koja druga biljka može održati.

Najvažnije poglavlje u knjizi naslovljeno je *Kapar – mogući poduzetnički projekti*. U ovom poglavlju pružen je prikaz ekonomske isplativosti uzgoja kapara kroz sve faze proizvodnje, počevši od proizvodnje sadnica, branja pupoljaka, kaparuna, listova i skupljanja sjemenja, preko konzerviranja, pakiranja i trgovine gotovim proizvodom. Kao osnovne prednosti primjene metode SWOT analize navedeni su sljedeći čimbenici: povoljni klimatski uvjeti, nezagađeno tlo i zrak, dovoljno velike površine na kojima bi se mogla provesti plantažna proizvodnja, mogućnost skladištenja ubranih pupoljaka i plodova u vlastitom prostoru, mogućnost pakiranja proizvoda izvan sezone branja i drugih sezonskih poslova, itd. Kao osnovni nedostaci koje je potrebno ukloniti prije početka plantažnog uzgoja navedeni su neposjedovanje vlastitog zemljišta za uzgoj kapara na pogodnom području, nedovoljno znanje o samoj biljci, visok udio radne snage koju je nemoguće zamijeniti mehanizacijom, te nepostojanje sadnog materijala. To su samo osnovne natuknice koje autor nudi svima onima koji se eventualno odluče na komercijalni uzgoj kapara.

Osmo i deveto poglavlje na zanimljiv način predstavljaju kapar – kao izvor inspiracije brojnim umjetnicima koji su bilo riječju, bilo slikom dočarali ljepotu kapara. U vremenu kad je graditeljska baština naše obale postala podložna apartmanizaciji i betonizaciji, Ratko Kovačević prikazao nam je graditeljsko naslijeđe hrvatskog priobalja čiji neizostavni dio predstavlja kapar. Sadnjom jednog grma kapara moguće je postići sklad između objekta i prostora koji ga okružuje. Takvim pristupom arhitekti mogu iskazati poštivanje baštine te želju za njezinim njegovanjem.

Knjiga je dobro ilustrirana s ukupno 523 fotografije u boji koje prikazuju kapar u svim fazama razvoja te na svim mjestima na kojima ga je moguće pronaći, bilo da je samonikao ili kultiviran. Pohvale autoru što se odlučio na pisanje knjige koja na jednostavan i zanimljiv način prikazuje biljku koja nam je svaki dan pred očima, a tako ju rijetko primjećujemo. Knjiga se može preporučiti poljoprivrednicima, hortikuturnim stručnjacima, arhitektima, nastavnicima geografije i studentima koje zanima mediteranski agrarni krajobraz Primorske Hrvatske.

Ana Rimanić